

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Н. В. Мішеніна, к.е.н., доцент,
Р. В. Говорушенко, студент.
Сумський державний університет

У статті обґрунтовано сутнісно-змістовна основа механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: стратегічне управління, механізм, конкурентоспроможність підприємства, конкурентні переваги, типовий контур управління.

Постановка проблеми. Цивілізований розвиток ринкових відносин в Україні неможливий без ефективного та сталого зростання економіки та виробництва конкурентоспроможної продукції в різних галузях господарювання, що характеризує результативно-ефективну діяльність не лише окремого підприємства, але і соціально-економічної системи загалом. Важливою умовою розвитку аграрного сектору є досягнення сільськогосподарськими підприємствами конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках торгівлі. Конкурентоспроможність аграрної продукції відображає сукупність певних властивостей, що показує міру задоволення конкурентної потреби стосовно аналогічної продукції, яка реалізується на ринку. Конкурентоспроможність також визначає можливість продажу товару на конкретному ринку і в конкретний проміжок часу.

Поняття конкурентоспроможності підприємства містить у собі великий комплекс соціально-економічних та організаційно-управлінських характеристик, які визначають стан суб'єкта господарювання на галузевому ринку. Цей комплекс також містить характеристики товару, які визначаються специфікою сільськогосподарського виробництва, а також фактори, що формують у цілому організаційно-економічні умови виробництва і збуту аграрної продукції. Так, на думку М. Портера розуміння базових факторів конкуренції забезпечує фундамент для формування стратегічного плану дій. Воно дає можливість визначити сильні і слабкі сторони продукції, визначити позицію товару на ринку, а так само зрозуміти, які стратегічні напрями дадуть максимальний позитивний результат [11].

Таким чином, конкурентоспроможність поступово стає об'єктом стратегічного управління, метою якого є досягнення необхідного соціально-економічного результату господарювання при мінімальних витратах виробництва [Перерва, 2012].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем конкуренції та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання займалися відомі вітчизняні та

зарубіжні вчені: Г.Л. Азоєв [1], Л.А.Євчук [3], Л.С. Кобиляцький [5], Дж. О'Шонессі [9], П.С.Перерва [10], М. Портер [11], Р.А. Фатхутдінов [13] та ін. В їхніх працях значна увага приділяється теоретико-методологічним підходам до формування систем стратегічного управління конкурентоспроможністю продукції. Проте недостатньо уваги приділяється особливостям формування механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю в аграрному секторі.

Метою статті є обґрунтування основних напрямів формування механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств.

Основний матеріал. Головною задачею агропромислового комплексу є досягнення стійкого росту виробництва сільськогосподарської продукції, надійне забезпечення країни продуктами харчування і сировиною, об'єднання зусиль усіх галузей для отримання високих кінцевих результатів агрогосподарювання. Вирішення продовольчої проблеми та підвищення добробуту населення України значною мірою залежить від розвитку сільського господарства, а також зростання його ефективності [12]. Актуальність дослідження проблеми конкуренції та конкурентоспроможності підприємств в аграрному секторі буде незмінною, поки на ринку товарів і послуг будуть фігурувати різні сільськогосподарські підприємства, що борються за увагу споживача до свого товару.

Встратегічному управлінні конкурентоспроможність розглядається в двох аспектах:

1) конкурентоспроможність продукції, яка характеризує ступінь його відповідності на певний момент вимогам (соціально-економічним, екологічним, технічним та ін.) цільових груп споживачів або обраного ринку;

2) конкурентоспроможність підприємства – це формування та використання виробничого потенціалу, його окремих складових (технологій, ресурсів, менеджменту та ін.), що знаходить вираження в таких результуючих показниках, які характеризують інвестиційність, продуктивність, якість, рентабельність виробництва продукції.

У процесі формування системи (механізму) стратегічного управління

конкурентоспроможністю конкурентні переваги сільськогосподарської продукції можна охарактеризувати рівнем переваги таких параметрів (факторів):

1. *Природно-ресурсних факторів*: природно-географічна зона, екологічна якість аграрних біогеоценозів; тип ґрунтів вміст гумусу; аграроландшафтні особливості та ін.

2. *Ресурсів виробництва*: якість та вартість сировини; трудовий потенціал; фінансове забезпечення, основні засоби виробництва та ін.

3. *Інноваційно-технологічних систем виробництва*: сортова баз; системи захисту рослин; маркетингові та логістичні технології; економічні технології управління та ін.

4. *Організаційних чинників*: управлінські маркетингові структури; моніторингові системи аналізу ринкових ситуацій; інформаційна, нормативна та статистична база; контроль якості та екологічної безпеки продукції; маркетинг, у тому числі екологічний та соціальний маркетинг; виробнича, ринкова інфраструктура управління знаннями.

5. *Економічних чинників*: система оподаткування; механізми фінансування та кредитування; інвестиційно-інноваційна діяльність; економічна (матеріальна) відповідальність; ціноутворення з урахуванням соціальних та екологічних параметрів

виробництва; системи страхування продукції; механізми стимулювання ефективного використання ресурсів підприємства та ін.

Представлені фактори (як зовнішні, так і внутрішні) в певний період часу змінюються в залежності від стану ринкового (конкурентного) середовища. Саме тому, як відмічається в роботі [6] фактори конкурентоспроможності підприємства необхідно досліджувати в динаміці як керовані параметри, управління якими спрямоване на формування, підтримку та розвиток конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників. Саме тому, управління конкурентоспроможністю – це «науково обґрунтований та цілеспрямований процес впливу різнорівневими суб'єктами управління підприємством на конкурентні відносини, що забезпечують ефективне вирішення завдань формування, підтримки й розвитку конкурентної переваги [4].

Застосування загальної моделі функціонування керованої системи (основні елементи якої типові для будь-яких систем і форм управління) є необхідною методологією основою для подальшого поглибленого дослідження формування та розвитку механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських товаровиробників (рис.)

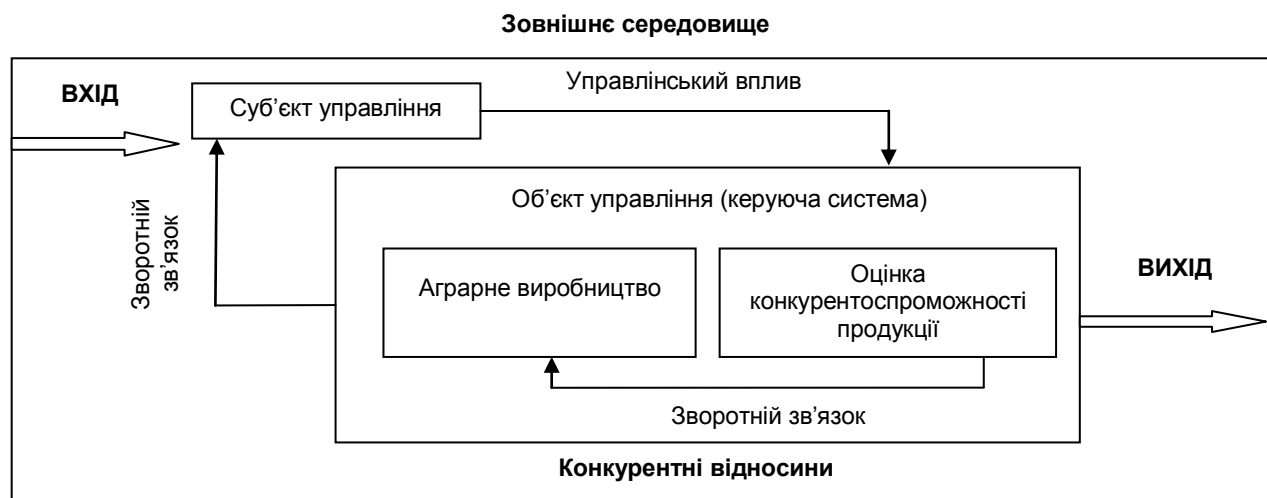

Рис. Інтерпретація типового контуру управління щодо стратегічного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських товаровиробників

Комплексний механізм стратегічного управління конкурентоспроможністю, сільськогосподарського підприємства є цілісною та збалансованою сукупністю організаційно-економічних форм, які реалізуються у вигляді підмеханізмів, інструментів і технологій, за допомогою яких організуються та координуються процеси формування конкурентних переваг виробництва та споживання аграрної продукції на основі концентрації, інтеграції, диверсифікації агрогосподарювання шляхом впровадження

системи інтегрованого менеджменту та інноваційних технологій.

З урахуванням існуючих загальних положень теорії господарського механізму [2, 8] *цільова функція комплексного механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства* полягає в узгодженні споживчих, економічних, соціально-екологічних інтересів усіх зацікавлених сторін (у т.ч. конкурентів), а також вирішення виникаючих протиріч та конфліктів, що виникають на ринках сільськогосподарської продукції. Таким чином, забезпечується

належний рівень конкурентоспроможності підприємства, а також відтворення конкурентних переваг виробництва та споживання аграрної продукції.

Основними завданнями механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства є:

1. Реалізація стратегічних та тактичних заходів ефективного управління конкурентоспроможністю підприємства.

2. Організаційно-економічне забезпечення виходу підприємства на нові ринки збуту сільськогосподарської продукції.

3. Розвиток підприємницьких ініціатив у напрямку концентрації, інтеграції та диверсифікації виробництва, а також реалізація інноваційних проектів.

4. Забезпечення ефективної взаємодії науки, освіти, виробництва та фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності.

5. Розвиток фінансового забезпечення прибуткового виробництва.

6. Розвиток системи економіко-правової та соціально-екологічної відповідальності за якість сільськогосподарської продукції.

З огляду на існуючі загальні принципи управління економікою, господарського механізму, а також організаційно – економічного управління підприємством *принципами функціонування механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю є:*

1. *Принцип організаційно-інституціональної регламентації управління конкурентоспроможністю.*

2. *Принцип наукової обґрунтованості системи конкурентних переваг.*

3. *Системний підхід до формування механізму управління конкурентними проблемами.*

4. *Принцип структурності та необхідності різноманіття механізму.*

5. *Принцип функціональної інтеграції, спеціалізації, універсальності та централізації управління на основі застосування технологічного підходу.*

6. *Принцип цілеспрямованого мотивування підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції.*

7. *Принцип раціонального сполучення та гармонізації організаційно- економічних форм та технологій управління конкурентоспроможністю.*

9. *Принцип розвиненої та збалансованої відповідальності, що реалізується у формі економіко-правової та соціально-екологічної відповідальності за якість сільськогосподарської продукції.*

Взагалі слід відмітити, що стратегія підвищення конкурентоспроможності

сільськогосподарських товаровиробників повинна охоплювати удосконалення системи управління, стратегії розвитку виробництва та підвищення загальної та екологічної якості аграрної продукції. При цьому одним з ефективних засобів забезпечення конкурентоспроможності та стійкості сільськогосподарських підприємств є гнучкість його виробничих систем, здатність адаптуватися до змін умов зовнішнього організаційно-інституціонального та ринкового середовища з меншими витратами і без втрат. Підвищення конкурентних переваг потребує відповідності світовим стандартом якості виробництва та споживання сільськогосподарської продукції.

Висновки.

Проблема конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах агрогосподарювання має складний багатоелементний характер. Від того, наскільки успішно вирішуються стратегічні завдання підвищення конкурентоспроможності вітчизняної аграрної продукції, залежить рівень соціально-економічного розвитку країни. Запропоновані принципи розвитку механізму стратегічного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств є методологічною основою побудови проектів підприємства щодо реалізації стратегічних напрямків збільшення виробництва аграрної продукції, покращення її загальної та екологічної якості.

Напрями подальших досліджень полягають у побудові конструктивних механізмів стратегічного управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств на основі інноваційно-інвестиційних проектів підвищення ефективності агрогосподарювання.

Список використаної літератури:

1. Азоев Г.Л. Конкуренция: анализ, стратегия практика/ Г.Л.Азоев. – М.: Центр эконмики и маркетинга, 1996. – 208с.
2. Беляев А.А. Механизм хозяйствования: сущность и формы управления / А.А.Беляев.– К.:Вища шк., 1990. – 147 с.
3. Євчук Л. Роль стратегій зростання в забезпеченні конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств / Л.Євчук // Економіст. – 2011. - №9. – С.14-17.
4. Иванов Ю.Б. Конкурентоспособность предприятия: оценка, диагностика, стратегия: монография /Ю.Б.Иванов, А.Н.тищенко, Н.А.Дробитько, О.С.Абрамова. – Харьков: Изд-во ХНЕУ, 2004. – 256с.
5. Кобиляцький Л.С.. Управління конкурентоспроможністю / Л.С.Кобилянський. – К.: Зовнішня торгівля, 2003. – 304с.
6. Коломицева А.О. Оцінка конкурентної динаміки в умовах впливу інновацій / А.О.Коломицева, Л.О.Головань // Маркетинг і менеджмент. – 2013. - №2. – С. 168-174.
7. Лихопій В.І. Механізм забезпечення конкурентоспроможного виробництва аграрної продукції: теоретико-методичний аспект - В.І. Лихопій // Вісник Запорізького національного університету.- 2010.-№1(5)- С.137-140.
8. Ляшенко В.И. Механизмы регулирования развития малого предпринимательства в Украине: монография / В.И. Ляшенко, Е.Г. Кошелева, А.Ф. Толмачева. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2008.– 495 с.
9. О'Шонесси Дж. Конкурентный маркетинг: стратегический подход / Дж.О'Шонесси; [пер. с англ. Под ред. Д.О.Ямпольской]. – СПб: Питер, 2001. – 864с.
10. Перерва П.Г. Механізм управління рівнем конкурентоспроможності продукції підприємства /П.Г.Перерва, Т.В.Романчик // Маркетинг і менеджмент інновацій . – 2012. - №4. – С.230-235.
11. Портер М. Конкуренция /М.Портер; [пер.с англ.] / М.Портер. – М.: Изд-ский дом «Вильямс», 2003. – 496с.
12. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 квітня 2014 року // Відомості Верховної Ради України. – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
13. Фатхутдінов Р.А. Управління конкурентоспроможністю організації: підручник/ Р.А.Фатхутдінов, Г.В.Осовська. – К.: Кондар, 2009. – 470с.

Мишенина Н.В., Говорушенко Р.В. Стратегическое управление конкурентоспособностью сельскохозяйственных предприятий

В статье обоснована сущностно-содержательная основа механизма стратегического управления конкурентоспособностью сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: *стратегическое управление, механизм, конкурентоспособность предприятия, конкурентные преимущества, типовой контур управления.*

Mishenina N., Hovorushenko R. Strategic management competitiveness of farms

The essential and content and base of mechanism of the strategical management competitiveness of the agricultural enterprise has been considered in this article.

Keywords: *strategical management, competitiveness, competitive advantages, typical circuit.*

Дата надходження до редакції: 25.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Мішенін Є.В.